

Доведено, що емотивний компонент є ознакою слова як одиниці мови. Докладно проаналізовано основні принципи категоризації лексичних одиниць та ступінь використання цих засобів у мовній системі. Схарактеризовано способи вираження позитивної та негативної оцінки емоційного стану та доведено, що кількісно переважають негативні емотиви, хоч вони й застосовуються в мовленні рідше, ніж позитивні. Акцентовано увагу на частинах мови, які використовуються для опису емоційного стану – прикметниках, іменниках, прислівниках, вигуках. Окремо класифіковано фразеологічні одиниці, що мають емотивне значення. У статті описані різні підходи до класифікації емотивної лексики.

Ключові слова: емотивність, експресивність, емотивний компонент, емотивне значення, емотивна лексика.

Гордиенко Юлія. Лексические средства выражения эмоционального состояния в английском языке. В статье рассмотрены особенности эмотивности и ее отличия от экспрессивности. Проанализированы работы лингвистов, которые изучали разнообразные способы выражения эмоционального состояния в английском языке, а именно лексические, грамматические, синтаксические. Доказано, что эмотивный компонент является признаком слова как единицы языка. Детально проанализированы основные принципы категоризации лексических единиц и степень использования этих средств в языковой системе. Дана характеристика способов выражения положительной и отрицательной оценки эмоционального состояния и доказано, что негативные эмотивы преобладают над позитивными количественно, хотя в речи они используются реже. Внимание акцентировано на частях речи, которые используются для описания эмоционального состояния – прилагательных, существительных, наречиях, междометиях. Отдельно классифицированы фразеологические единицы, имеющие эмотивное значение.

Ключевые слова: эмотивность, экспрессивность, эмотивный компонент, эмотивное значение, эмотивная лексика.

УДК 811.161.2'282.3'342(477.82)

Юрій Громик

КОМБІНАТОРНІ ЗВУКОВІ ЗМІНИ В ПОЛІСЬКІЙ ГОВІРЦІ СЕЛА ЛИПНЕ: МЕТАТЕЗА, ПРОТЕЗА, АФЕРЕЗА, СИНКОПА, АПОКОПА, ЕПЕНТЕЗА

У статті проаналізовано комбінаторні звукові зміни на матеріалі поліської говірки села Липне¹, зокрема детально прокоментовано структури з наслідками

© Громик Ю., 2014

¹ Село Липне (місцеві варіанти назви – *Ліпни*, *Ліпн'і*) належить до Ківерцівського району Волинської області і розташоване в ареалі середньополісько-західнополіського пограниччя.

метатези, протези, афери, синкопи, апокопи й епентези. З'ясовано, що комбінаторні звукові зміни – одне з суттєвих джерел поповнення кількісного складу лексики говірок та суттєва риса їхньої фонетичної системи. Серед чинників, які зумовили велику частотність таких змін у досліджуваній говірці, найбільш дієвими були евфонія, деетимологізація, народна етимологія, аналогічні вирівнювання, відштовхування від специфічних рис суміжних діалектів та мов, а також неточне відтворення структури іншомовного слова при його запозиченні. Розширено ареалогічну інформацію про фонетичні модифікації цього зразка в українських діалектах. Установлено, що внаслідок комбінаторних фонетичних модифікацій у поліських говірках склався помітний шар вторинних, пізніх за часом появи структур, які, що характерно, часто не формують чітко окреслених ареалів і поза досліджуваним говором або й конкретною говіркою не фіксовані.

Ключові слова: комбінаторні звукові зміни, метатеза, протеза, афера, синкопа, апокопа, епентеза.

Постановка наукової проблеми та її значення. До важливих проблем сучасної діалектології належить докладний опис комбінаторних звукових змін, характерний для окремих говірок. Як відомо, зазначені мовні явища, зокрема метатеза, протеза, афера, синкопа, апокопа, епентеза, – одне із суттєвих джерел поповнення кількісного складу лексики говірок та суттєва риса їхньої фонетичної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На матеріалі поліських говорів комбінаторні фонетичні модифікації вивчені мало (пор. [1]). Дотеперішні поодинокі фіксації відповідних словоформ у лексикографічних працях не дають повного уявлення про характер цих змін, їхню частотність та ареали. Досі не з'ясовано ряд суміжних теоретичних проблем: чинники, які зумовлюють велику частотність комбінаторних звукових модифікацій у поліських говірках; визначальні тенденції цих змін; відносну хронологію відповідних явищ тощо.

Мета і завдання статті. Мета статті – на матеріалі однієї поліської говірки простежити комбінаторні звукові модифікації у структурі слова. Реалізація поставленої мети передбачала виконання таких завдань дослідження: у спонтанному мовленні поліщуків простежити лексеми, які відображають комбінаторні звукові зміни; дібраний матеріал систематизувати відповідно до класифікацій комбінаторних фонетичних модифікацій; з'ясувати причини змін звукової структури слова.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Метатеза, протеза, афера, синкопа, апокопа й епентеза як особливі вияви нерегулярних фонетичних змін виникають в основному на основі асиміляції та дисиміляції.

Характер змін при метатезі не завжди пов'язаний з евфонією. У багатьох випадках такі модифікації відчутно не пов'язані з ритмо-мелодикою слова, його динамікою. Зміни цього зразка частіше відбуваються в запозичених словах, хоча можливі й у структурі питомої української лексики. У липенській говірці спостережено небагато прикладів метатези, зокрема дистантної: *нака́б'ір* «набакир», *гамазі́н* «магазин», *курту́л'ни* «культурний», *сош* «шосе», *штикул'га́т'* «шкунтильгати», *крикут'і́руват'* «критикувати», *парал'о́с* «гаманець», пор. пол. *pułares* [5, с. 633], *Ралі́са* «жіноче ім'я Лариса», *Бирулу́с'і́я* «Білорусь», *бирулу́с* «білорус» (пор. варіанти місцевого прізвиська: *Билуру́с* / *Бирулу́с*); суміжної: *кирні́чка* «джерело», *симра́га* «серм'яга», *бирко́са* «абрикос», *куржил'а́т'* «кружляти». Натомість континуанти псл. **medvěď* [2, с. 344] зберігають давню структуру без наслідків метатези: *мидве́д' / мидме́д'*, *мидв'і́д' / мидм'і́д'*, пор. також похідні: *мидве́дик / мидме́дик*, *мидви́жа́*, *мидве́жи*. На відміну від літературних відповідників, відсутня метатеза й у структурі іменників *тал'і́рка* «тарілка», *тал'і́ручка* «невелика тарілка», пор. базове нім. *talier* [6, с. 523].

У якості протези найчастіше виступає фарингальний [г]: *гукно́*, *гі́кна*, *гук'е́нце*, *гу́лиця*, *гу́лка* «провулок; заїзд у двір», *пу-гу́личном* «на прізвисько», *гулі́йі*, *гура́т'*, *зго́рани*, *пудго́рани*, *го́браз* «ікона», *гусі́ка*, *го́син'*, *гус'і́н':і*, *гус'і́нка*, *вгі́син'* «восени», *го́син':у* «т. с.», *надго́син'* «на початку осені», *гуж*, *гухо́*, *нагу́шник'і* «сережки», *капли-гу́ши* «капловухий», *гу́шко*, *пудгу́шкуват'* «підмовляти, підбурювати», *го́ко*, *го́чи*, *гучк'і́*, *гуж*, *гута́ва*, *гу́з'ол*, *гу́злик*, *гуну́ча*, *гуну́к*, *гуну́ка*, *гуве́с*, *гус'а́ни* «вівсяний», *го́зиро*, *ганте́на*, *гавто́бус*, *гулі́йі*, *гу́зк'і́*, *гу́киши* «вужчий», *гуки* «вужче», *гу́чани* «освічений», *не́гук*, *гариштант* «бешкетник», *га́сма* «астма», *го́був* «взуття», *го́втар* «вівтар», *го́вад* «гедзь», *наго́дмаш* «навідліг», *го́цит* «оцет», *га́рмійа* «армія», *го́пар* «водяна пара», *го́пухол'* «набряк; пухлина», *го́пал* «переляк», *гувті́рок* «вівторок», *гуде́нок* «нижній шар сіна чи соломи в копиці», *гублук'і́* «легкі хмари», *гублукува́ти* «похмурий; непривітний», *гублукува́то* «хмарно; непривітно», *гу́лій* «вулик», *гувті́рок* «вівторок», *гало́й* «рослина алое», *го́дур* «дурість», *гу́рат'* «підкидати на руках дитину», *г'і́нчи* «інший», *г'і́нчий*, *г'і́нч* «інакше», *Гурда́н'* «Водохреще»; так само на початку кореня в лексемах *пагу́к*, *пагучо́к*, *пагуті́ца* «павутина» тощо.

Виявлено одиничний випадок квазіпротези – появи приставного [г] на початку слова перед приголосним: *грабрі́на* «драбина», пор.

діал. *рабріна* «т. с.», яке пов'язують із *ребро* [6, с. 38–39], а також розвиток протетичного голосного у формі *ухвѣрма* «ферма».

Протетичний [й] маніфестовано у словах *й'ангол*, *й'играшка*, *й'інвал'ід*, *й'інтирѣсни*, *й'інтирѣсно*, *й'акур'ат* «точно, якраз», *й'імн'ѣ* «ім'я», *й'імін:о* «обов'язково; терміново», *й'імпит* «порив, струмінь», *й'імпитом* «поривом, із силою; знецька», *й'імпитно* «жваво; зненацька», *й'імпитни* «жвавий, моторний», *й'інжин'ѣр*, *й'урж'а* «хвороба картоплі, при якій бульби вкриваються бурими плямами», *й'урж'ави* «укритий бурими плямами». Протеза [в], по суті, представлена лише у структурі предметно-особових займенників *вин / вун*, *вун'а*, *вун'о*, *вун'і* та в іменникові *вугл'о* «куток». У кількох випадках помічено паралельне вживання варіантів із різними протезами: *во / го* «ось», *г'іскра / й'іскра*, *г'індік / й'індік*, *г'індічка / й'індічка*, *г'ірж'а / й'ірж'а* «іржа», *г'ірж'ави / й'ірж'ави* «іржавий», *г'ірж'ат' / й'ірж'ат'*.

Афереза, як і в більшості поліських говорів, найчастіше призводить до втрати початкового ненаголошеного [о]. Наслідки цього явища в говірці в основному представлені в ненаголошених префіксах *объ-: *блуг* «обліг, неоране поле», *блугув'ат'* «залишатися неораним (про поле)», *бруч*, *бру'чик'і* «вінця», *бразк'і* «образки, ікони», *бр'ізат'*, *бр'ізани*, *бгувур'ат'*, *бсуждат'*, *бгуруд'ит'*, *ни бгурод'ани*, *бйаз'ат'* «обв'язати», *бзив'ац:а*, *блив'ац:са*, *бсужд'ат'*, *бсіпат'*, *бшін'орит'* «ретельно обшукати», *нибд'умано* та ін., *отъ-: *дмикн'ут'* «відімкнути», *двич'ат'* «відповідати», *длуч'ит'* «відлучити», *длич'ац:а* «відрізнитися», *др'ізат'*, *др'ізани*, *ни д:ат'*, *дгувур'ит'*, *тк'інут'*, *тк'ідач* «торбинка для віддушування сиру», *ткрів'ат'*, *ч:ип'іц:а* «відчепитися», *ч':іпно* «аби відчепилися, будь-як», *ч:ін'ани* «відчинений», *ткул'*, *ткул'а* «звідки», *ткул'с'*, *ткул'ас'* «звідкись», *т:ул'*, *т:ул'а*, *т:ул'іка*, *т:ул'ічка* «звідти», *цслуж'ит'* «відслужити», *цслун'ит'* «відслонити», *ц':ул'*, *ц':ул'а*, *ц':ул'іка*, *ц':ул'ічка* «звідси» та ін., так само й у прийменниках *отъ: *с'о пуд'арк'і д нивист'ок*; *пришл'а д ма'тири назад*; *вун'а д ра'ку вмирл'а*; *ч:ип'іса д йе*; *вступ'іса т пѣчи*; *зай'іхали с то бо'ку т Хунув'іч*; *зай'езд був там'ка т хлив'а*, *объ: *й'ак к'іне б зѣмл'у*; *ст'укнул'аса б гуш'ак*; *рузб'і п с'у бирѣзу* і под.

Випадки опускання початкового ненаголошеного [о] в інших позиціях нечисленні: *сн'ова*, *гон'* «вогонь», *гн'ови* «вогневий», *слин* «ослін», *слін'чик* «ослінчик», *вѣчка* «овечка», *гур'ок* «огірок», *пуд'ало* «опудало», *чирѣт* «очерет». Натомість значно частіше представлено наслідки неповної (часткової) афези – послаблення артикуляції

голосного [о] до [в]: *вснóва*, *вгон'*, *вб'ід*, *вдийáло*, *вб'ідат'*, *вб'ідишн'і* «обідній», *вдинáц:ит'* / *вдинáцит'*, *вб'ідит'* «образити», *вбижáц:а* «ображатися», *всóбно* «окремо, осібно», *встáт'н'і* «останній», *встурóжно* «обережно», *впáсно* «небезпечно», *вбух* «обух», *вдéжа* «одяг», *вкул'áри*, *вхóтн'ік* «завзятий до якоїсь роботи», *вбóйе*, *вбáдва* «обидва», *впéн'к'і* «опеньки», *вбирéмок* «оберемок», *вбéрим* «великий оберемок», *вбисі́л'ат'* «обезсиліти», *вбисі́л'ани* «обезсилений», *вбицáт'*, *вбисцáт'* «обіцяти», *вбизйáн* «без смаку одягнена людина», пор. рос. *обезьяна* «мавпа», *Всува́* «село Осова» тощо.

Часом навіть у мовленні однієї людини можна простежити варіанти того ж слова з протезою [г], без протези і з афезою початкового голосного, як-от у відповідниках до загальноновживаного прислівника *осьде*: *гун'дз'é* / *ун'дз'é* / *н'дз'е*, *гун'дз'ó* / *ун'дз'ó* / *н'дз'о*, *гун'дз'огó* / *ун'дз'огó* / *н'дз'огó*, *гун'дз'іка́* / *ун'дз'іка́* / *н'дз'іка́*, *гун'дз'ікагó* / *ун'дз'ікагó* / *н'дз'ікагó*, *гун'дз'ічкагó* / *ун'дз'ічкагó* / *н'дз'ічкагó*. Так само можуть співіснувати варіанти з повною та частковою афезою: *бразк'і* / *вбразк'і*, *гон'* / *вгон'*.

Виявлено випадки опускання на початку слова інших голосних. Афезу [а] ілюструють лексеми *биркóса* «абрикос», *пиндиц́ит*, *л'імéнти*, *кушéрка*, *вáрийа*, *мирикáниц*, *парáт* / *пáрат*, *хв'іша*, *свал'т*, *бурт'ірувац:а* «зробити аборт». Можливий розвиток [а] > [в], очевидно, через стадію [о]: *впарáт* / *впáрат*, *нивкурáтни*, *нивкурáтно*. Опускання початкового ненаголошеного [і] маніфестовано словами *мн'е* «ім'я», *мині́ни* «іменини», *мині́н:ик* «іменинник», *мині́н:ица* «іменинниця», *нач:и* «інакший», *нач:* / *нач* «інакше», *нач:ий* / *начий* «т. с.», *нтирéсни* «інтересний», *нтирéсно* «інтересно»; [е] – *тзáмини* «екзамени», *п'іл'іпс'ійа* «епілепсія».

До афези належить і опускання на початку слова одиничного приголосного: *лі́сти* «глисти», *ліз'ави* «глевкий, клейкий», пор. діал. *гліз'явий* «т. с.», що продовжує гіпотетичне **глиз'дявий*, похідне від псл. **glъzdati* [2, с. 524], *пурі́ш* «спориш». Унаслідок афези може опускатися навіть початковий склад у слові: *мéдик* «ведмедик» < *мидмéдик* «т. с.», *кугóл'ік* «алкоголік», *биркул'óз* «туберкульоз», *йе* < *йійé* «її».

Звукова структура частини лексем маніфестує наслідки синкопи. Виявлено форми з опусканням у середині слова одиничного приголосного звука: *гáсма* «астма», *нив'іска* / *нивйіска* «невістка», *мóна* «можна», *му́л'ав* «мовляв», *зйáзат'* «зв'язати», *пудйáзат'* «підв'язати»,

ше́йіс'ат «шістдесят» < *ше́йдис'ат* < *ше́з'дис'ат*, *пра́да* «правда», *гус'а́ни* «вівсяний», *биз гуса́* «без вівса», *гутóбус* «автобус», *кубаса́* «ковбаса», *кват'і́ра* «квартира», *патрёт* «портрет», *скі́ко* / *ск'і́ко*, *скі́ка* / *ск'і́ка*, *скі́к'і* / *ск'і́к'і* «скільки», *сті́ко*, *сті́ка*, *сті́к'і* «стільки», *ті́ко*, *ті́ка*, *ті́к'і* «тільки» тощо.

До явища синкопи можна віднести й редукцію другого ненаголошеного елемента повноголосся: *де́рво*, *чулв'і́к*, *чирві́к*, *вирт'о́но* «веретено», *мо́лдос'ц'*, *вмо́лдус'ц'і* «замолоду», *пирхі́т'ко* «чоловік, який за деякий час після весілля переходить жити до батьків дружини» (пор. місцеві родинні прізвиська: *Пирхут'к'і*, *Пирхі́т'куви*), *пирбак'е́руват'* «перехиляти на один бік», *пирбак'е́рани* «перехилений на один бік», *пирво́дини* «гостювання після весілля в старости, хресних батьків», *пиргуво́ршчик* «перекладач», *Хулне́вичи* «Холоневичі (село)». Зрідка опускається перший елемент повноголосся: *на́влучка*, так само будь-який інший голосний: *марна́тка* «чоловічий піджак», пор. пол. *marynarka*, *marynatka* [4, с. 394], *сирйі́жа*, *сирйі́жка*, *лі́кт'о́р* «рекетир; розбійник», *вна* «вона», *вно* «воно», *вни* «вони», *навл'о́т* «наскрізь; за-здалегідь» < *навил'о́т* «т. с.» Редукцію ненаголошеного секундарного [о] можна вбачати у структурі іменників *ні́хт* / *ні́охт* «ніготь» < **nogъtь* [5, с. 96], *до́хт* «дъоготь» < **degъtь* [3, с. 154]. Щоправда, такі варіанти могли постати не фонетичним шляхом, а внаслідок аналогії до форм непрямих відмінків на зразок *ні́охта*, *до́хту*, *ні́охтом*, *до́хтом*, де занепад редукованого закономірний.

Опускання в середині слова звукосполучень та цілих складів маніфестують такі структури: *ме* «може», *тра* «треба», *стуграхв'і́руват'* «сфотографувати», *бласлуве́нство* «благословіння батьками молодих перед шлюбом», *Блав'і́шчин':е* «свято Благовіщення», *ба́ло* «бувало», *нат'* «навіть», *Хунуві́чи* «Холоневичі (село)», *хун'і́виц* / *хун'і́вец* «житель Холоневич», *хун'і́вка* «жителька Холоневич», *Батирчу́к* (варіант прізвища Богатирчук), *Батирчу́чка* (прізвисько жінки із прізвиськом Богатирчук), а також особові форми майбутнього часу дієслова *бути*: *бу́ду* > *бу*, *бу́диш* > *беш*, *бу́де* > *бе*, *бу́дим* > *бем*, *бу́дите* > *бе́те*, *бу́дут'* > *бут'*.

Можливо, результат синкопи у складі засвідченого пам'ятками грецизму *парамона́рь* «паламар» [5, с. 259] представлено у варіанті *парамáр* «т. с.», хоча тут не можна виключати й можливості дистантної регресивної асиміляції за способом творення [л.р] > [р.р] у загальноновживаному *палама́р* або [н.р] > [р.р] у старому *понома́рь*

ровно / вс'о ровнó); *сийідна́куво, сийна́куво, с'іна́куво* «т. с.» (< *все йідна́куво*); *сийна́ко* «т. с.» (< *все йідна́ко*); *сийідно́, всийно́, с'іно́, сийно́* «т. с.» (< *все йідно́*); *йійбо́* «вживано для потвердження чого-небудь, для запевнення в чомусь» (< **єй присягаю Богу*); *хрес'ваті́* «т. с.» (< *хрест с'ваті́*); *спас'ібо́* «дякую; подяка» (< **спаси Бог*); *д'акубо́гу* «добре, гаразд; нівроку; на щастя» (< *д'акуват' Бо́гу*); *мага́йбо* «привітання з побажанням успіху в праці» (< *пумага́й Бог*); *бохпо́моч* «т. с.» (< *Бог на по́моч*); *сухран'бо́же* «не можна; вживано для вираження небажаності, заперечення чого-небудь», *сухран'бо́г* «т. с.» (< *сухрані́ Бо́же, сухрані́ Бог*); *крийбо́же* «т. с.» (< *укрій Бо́же*); *дугн'іма́тири / дугн'іма́т:ури* «у великій кількості» (< *ду гн'о́вей ма́тири*); *вгн'іма́тири* «вживано у значенні підсилювальної частки при займенниках *хто, що, який* та прислівниках *де, коли, куди, як*» (< *в гн'о́вей ма́тири*); *нагн'іма́тира / нагн'іма́т:ура* «навіщо; ні для чого, без потреби» (< **на гн'о́ву ма́тира*) тощо. За походженням до алегроформ можна віднести й лексему *далубі́* «йй-богу; справді», яка, щоправда, є калькою пол. *dalibóg*, буквально «якщо дасть Бог» [3, с. 10].

Виразними прикладами в говірці представлено епентезу. Очевидно, для полегшення переходу між артикуляціями різних за якістю приголосних звуків з'явилися інтерконсонантні секундарні голосні, зокрема [и]: *ме́тир, к'іло́митир, цинто́митир* «сантиметр», *мин'і́стир, чиристві́* «черствий», *мирéц* «мрець», *кружил'а́т'* «кружляти», *нитирéсни* «інтересний», *нитирéсно* «інтересно» (початковий [і] зазнав афери́зи), [і]: *ма́л'іво* «мальва», *ва́л'іц* «вальс», *кунба́йін*, [у]: *бино́кул', канувéрт / кунувéрт*, [о]: *мутуці́кол'* «мотоцикл», [а]: *нара́виц:а* «подобатися», пор. рос. *нравиться* «т. с.» Відповідно до епентези [е], що представлена в літературно-нормативних формах, у говірці після передньоязикових приголосних, як правило, засвідчено [о]: *вйі́т'ор* < **větrь*, *биз вйі́д'ор* < **vědrь*, *с кр'і́с'ол* < **kreslь / *krěslь* та под.

В іншомовних словах, щоб запобігти збігові голосних, з'являється інтервокальний [в], часом [г]: *ра́д'іво, ста́д'іво́н, штра́гус*. Поширена епентеза [й], що розвинулася після ствердія губних [б'], [п'], [в'] перед рефлексами не тільки **ε*: *пйа́т', вйа́зат', вйа́нут'* тощо, але й наголошених **ě*: *тибйі́, сибйі́, чулувйі́к, нивйі́ска, вйек, вйéчно, вйі́дра, пйі́вин', бйі́ли, вйі́шат'*, **e* в закритому складі: *пувйі́в, завйі́в, привйі́з, дувйі́з*. Епентеза [н'] з'явилася в результаті депаталізації губного [м'] перед рефлексами не тільки **ε*: *мн'а́со, мн'а́т', мн'а́к'і, йімн'е*

«вим'я», *с'їмн'е, йїмн'є / мн'е* «ім'я», але й наголошеного **ѣ*: *мн'їс'ац, мн'їрат', мн'їсиш, мн'їсце, намн'їтиц* (поява [н'], а не [й] в обох випадках, очевидно, зумовлена прогресивною контактною асиміляцією за способом творення). Епентеза [л'] після ствердіння губних перед ['а]-рефлексом **ѣ* постала не тільки в дієслівних формах на зразок *робл'ат, лóвл'ат, кúпл'ат'*, але й у випадку *жа́бл'ачи* «жаб'ячий». Можливо, подібного походження й [л'] в іменникові *грибл'їнка* «дерев'яний гребінець для чесання, микання волокна; дерев'яна коробочка з зубцями для збирання чорниць».

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Нерегулярні звукові модифікації – одне із суттєвих джерел поповнення кількісного складу лексики місцевої говірки та суттєва риса її фонетичної системи. Серед чинників, що зумовили велику частотність таких змін, найбільш дієвими були евфонія, деетимологізація, народна етимологія, аналогічні вирівнювання, відштовхування від специфічних рис суміжних діалектів та мов, а також неточне відтворення структури іншомовного слова при його запозиченні.

Унаслідок комбінаторних фонетичних модифікацій у поліських говірках склався помітний шар вторинних, пізніх за часом появи структур, які, що характерно, часто не формують чітко окреслених ареалів і поза досліджуваним говором або й конкретною говіркою не фіксовані. У перспективі важливим буде докладне вивчення звукових модифікацій, побудоване на матеріалі поліської говірки інших населених пунктів.

Джерела та література

1. Громик Ю. В. Деякі нерегулярні звукові модифікації у структурі західно-поліських прислівників / Ю. В. Громик // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. – Луцьк : РВВ «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 1999. – № 15. – С. 28–31.
2. Етимологічний словник української мови : у семи томах / За ред. О. С. Мельничука. – Т. 1. – К. : Наукова думка, 1982. – 631 с.
3. Етимологічний словник української мови : у семи томах / За ред. О. С. Мельничука. – Т. 2. – К. : Наукова думка, 1985. – 570 с.
4. Етимологічний словник української мови : у семи томах / За ред. О. С. Мельничука. – Т. 3. – К. : Наукова думка, 1989. – 552 с.
5. Етимологічний словник української мови : у семи томах / За ред. О. С. Мельничука. – Т. 4. – К. : Наукова думка, 2004. – 656 с.
6. Етимологічний словник української мови : у семи томах / За ред. О. С. Мельничука. – Т. 5. – К. : Наукова думка, 2006. – 703 с.

Громик Юрий. Комбинаторные звуковые изменения в полесском говоре села Липно: метатеза, протеза, афереза, синкопа, апокопа, эпентеза. В статье проанализированы комбинаторные звуковые модификации на материале полесского говора села Липно, в частности детально прокомментированы структуры с последствиями метатезы, протезы, аферезы, синкопы, апокопа и эпентезы. Выяснено, что комбинаторные звуковые изменения – одно из существенных источников пополнения количественного состава лексики говоров и существенная черта их фонетической системы. Среди факторов, обусловивших большую частотность таких изменений в исследуемом говоре, наиболее действенными были эвфония, деэтимологизация, народная этимология, аналогические выравнивания, отталкивание от специфических черт смежных диалектов и языков, а также неточное воспроизведение структуры иноязычного слова при его заимствовании. Расширена ареалогическая информация о фонетических модификациях этого типа в украинских диалектах. Установлено, что в результате комбинаторных фонетических модификаций в полесских говорах сложился заметный слой вторичных, поздних по времени появления структур, которые, что характерно, часто не формируют четко очерченных ареалов и вне исследуемого диалекта или конкретного говора не фиксированы.

Ключевые слова: комбинаторные звуковые изменения, метатеза, протеза, афереза, синкопа, апокопа, эпентеза.

Hromyk Yuriy. Combinatorial sound changes in the Polissia dialect of the village Lypne: metathesis, prothesis, apheresis, syncope, apocope, epenthesis. In the article the most frequent combinatorial sound changes of the Polissia dialect of the village Lypne are analyzed. The structures of the metathesis, prothesis, apheresis, syncope, apocope and epenthesis are provided with detailed comments. It is found out that combinatorial sound changes are one of the most essential sources of the replenishment of the quantitative constitution of the dialectal vocabulary as well as a significant feature of their phonetic system. Euphony, de-etymologization, folk etymology, analogous alignment, dependence on the specific features related to the adjacent dialects and languages as well as an inaccurate reproduction of the structure of the foreign word in the course of its borrowing are among the most effective factors that led to the increase in the frequency of such changes in the dialect which is investigated. Areological information about the phonetic modifications of this type in the Ukrainian dialects is expanded. It is established that a noticeable layer of the secondary structures, which appeared later, was formed as a result of combinatorial phonetic changes in Polissia dialects. These structures do not form well-defined areas and they do not exist outside the dialect under investigation.

Key words: Polissia dialect, combinatorial sound changes, metathesis, prothesis, apheresis, syncope, apocope, epenthesis.